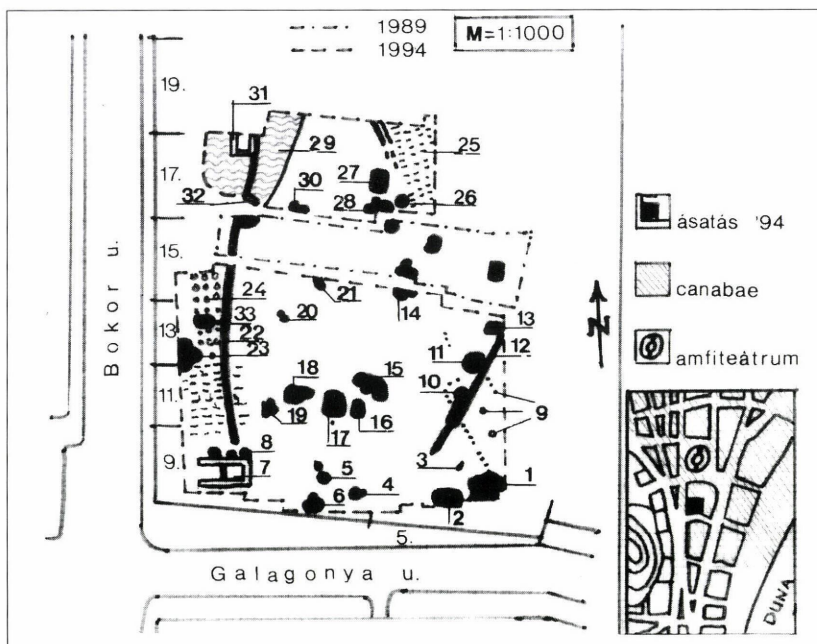


Kutatások Budaújlakon, az aquincumi katonaváros déli peremén Óbuda - Újlak

1994 június 27 és december 2 között leletmentő ásatást végeztünk a PROFORM Kft /építkezési vállalkozás/ tulajdonában lévő, régészetileg védett területen, a Bokor u. 9,11, 13-15, és 17-19. sz. alatt /8. kép/. 1989-ben a terület egynegyedét /kb. 330 m²-t /már feltárta Dr. Gádor Judit és Madarassy Orsolya. Itt és a további kb. 1100 m²-

Research in Budaújlak at the southern edge of the Aquincum military town Óbuda - Újlak

Between June 27 and December 2 1994, rescue excavations were carried out at lots 9, 11, 13-15, and 17-19 on Bokor Street, an area under archaeological protection, owned and developed by PROFORM Ltd. a construction enterprise. One quarter of this territory (c.a. 330 m²) had already been excavated by Dr. Judit Gádor and



8. kép

en, a közeljövőben irodaház épül /mélygarázzsal/. A szükségessé vált régészeti kutatásokat a tulajdonos terhére, átalányfizetés ellenében, 111 teljes munkanap alatt végezték el a BTM kutatói /Dr. Gádor Judit és Pölös Andrea - Középkori Osztály; ill. Hable Tibor - Aquincumi Múzeum/ és a SCAVO Bt. ásatási brigádja (Itt mondunk köszönetet minden munkatársunknak, akik valamilyen formában segítettek ezt az ásatást).

Terepmunkánkat korábbi kutatási eredmények segítették. Elsődlegesen Máriy Erzsébet /területünkől délre végzett/ ásatásait kellett figyelembe vennünk (Régészeti Füzetek Ser. 1. Nr. 43 /1991/ 56-58). A Bécsi út 65, 67, 69, 71, valamint Bokor u. 1, 3, 5. sz. alatti telkeken feltárt kb. 25 m széles és 2 m mély római korú csatorna megjelenése területünk nyugati szélén volt várható (8.kép. 31.obj.), tekintettel nyomvonalának É/ÉK-D/DNY-i tájolására (az idő-közben elhunyt régész nő irányításával készült dokumentáció alapján (in Aquincumi Múzeum). Számíthattunk még a csatorna környezetében, eltérő tájolású cölöpkonstrukciók nyomaira, római kutakra, tárológödörökre, földbe mélyített putrikra, keskeny vizesárokra (Ugyanott: ás. dokum. in 1989). A várakozásoknak megfelelően, most is egy, a római legiótábor *canabae*-jához közeli, elsődlegesen mezőgazdasági jellegű övezetet tártunk fel. 2,5 - 3 m vastag újkori feltöltés alatt, kb. 1 m mély ,

Orsolya Madarassy in 1989. An office building with subterranean parking facilities will be built over an additional 1100 m² surface here in the near future. The necessary archaeological investigations were financed in the form of a lump sum donated by the owner and carried out by the staff of the Budapest History Museum (Dr. Judit Gádor and Andrea Pölös of the Medieval Department and Tibor Hable of the Aquincum Museum respectively) as well as the earth-moving team of the SCAVO enterprise. The help of colleagues who contributed in various ways to this project is acknowledged here.

Field work was facilitated by the results of previous research. Principally, the work carried out by Dr. Erzsébet Máriy to the south of our area of investigations must be mentioned here (Régészeti Füzetek Ser. 1. Nr. 43/1991/ 56-58). The appearance of the c. a. 25 m wide and 2 m deep Roman Period channel identified in lots 65, 67, 69 and 71 of Bécsi Street and lots 1, 3 and 5 of Bokor Street was expected at the western edge of the present excavation area (Figure 8, Feature 31) due to the North/Northeast - South/Southwest orientation of this feature (Based on the documentation prepared under the direction of the late Dr. Máriy). It was also possible to predict the likely presence of post-constructions with different orientations found in the

még újkorral kevert, barna, középkori talajréteg után, 50-60 cm-nyi agyagos, sötétszürke /vagy sötétszürkésbarna/ őshumuszt találtunk. Újkori falkiszedések (8. kép. 7. és 31. obj.), 18.századi mezsgyehatárok, középkori, római és őskori objektumok, mind, ebben a később egyenletesre elszántott horizontban jelentek meg, illetve ez a talaj töltötte meg a mélyebbre /intakt, sárga, meszes/ altalajba ásott mélyedéseket, kutakat. Abontatlan altalaj tengerszint feletti magassága átlagosan 101 m.

Kútjainkban, ettől az értéktől számítva 4,5 m mélyen találtuk az első víztartó réteget, tiszta dunai sódert. Geodéziai hálórendszerünket 5 x 5 m-es négyzetekből szerkesztettük meg; a földmunkát sorban 5, egymástól eltérő méretű és formátumú egységben /ütemben/ végeztük, ezzel segítve az építkezés előmunkálatait.

1. ütem: Az ásatási terület délkeleti sarkában őskori vermet és őskori ház cölöprendszerének maradványait tártuk fel. (8. kép 1. obj. és 9. obj.)

A veremből bronzkori kerámia és bronztűk, a cölöplyukakból szintén bronzkori kerámia került elő. A cölöprendszer hosszanti oldalait, keskeny "V" keresztmetszetű római árok /12. obj./ vágja át délnyugat felől. Az őskori verem és a keskeny árok között Kr. u. 2. századi hamvasztott /szórt/ rítusú római sírt találtunk (

neighborhood of this channel, as well as Roman Period wells, storage pits and semi-subterranean houses and narrow water-ditches (Ibid. excavation documentation 1989). As was expected, a strip from a primarily agricultural settlement located close to the legionary fort's canabae was encountered below a modern fill 2.5 - 3 m in thickness. The next layer was approximately 1 m deep made up of brown medieval soil mixed with modern remains. Following this, a 50-60 cm thick layer of dark grey clay (or greyish brown) ancient humus was found. Modern wall deconstructions (Figure 8, Features 7 and 31), 18th century hedges, medieval and Roman Period features were all visible in this layer which had been evenly plowed. The same soil filled deeper features (depressions, wells) dug into the intact (yellow, CaCO₃ rich base). The altitude of intact subsoil was 101 m above the present sea level.

The first water sealing layers made of clear Danube gravel were found 4.5 m below the aforementioned subsoil surface. The geodesical grid system was composed of 5 by 5 m squares. Earth moving was carried out sequentially in five units of different sizes and shapes (stages) in order to facilitate preparations for the construction work.

Stage 1: A prehistoric storage pit and the post system of a prehistoric house were recovered in the southeastern

8.kép. 3. obj.). Az emberi hamvakat bronzveretes, -füles (9. kép) faládikában, mellékletekkel együtt /agyagmészes, fazék, bronzeszközök/ tették el. A piskóta alakú sírgödör, hasonlóan a 12. objektumhoz, ÉK-DNY-i irányban fekszik. Ettől délre kb. 3x2,5 m-es, szabálytalan, keletnyugati tájolású, 1 m mély beásást bontottunk ki / 2. obj. /, mely hasonlóan az 1. obj.-hoz egy újkori falkiszedés alatt feküdt. Közepén 1, négy sarkában, kívül 1-1 cölöp állhatott. Leletanyaga: Kr.u. 1.sz. végére, 2.sz. elejére keltezhető római / ipari és házi / kerámia, üvegyöngyök, vésett díszítésű csonttárgyak és bronzok. A 2.objektumtól nyugatra és északnyugatra 2 római kutat / 4. és 5. obj. / tártunk fel, melyeket alul 1,5 m magasságig egy-egy fahordóval béleltek ki a kútfal védelmére. 23, illetve 12 szál, jó állapotban lévő deszka alkotta a hordók falát, abroncsaik szintén fából készültek (A. T.

HODGE Roman Aqueductus and Watter Supply /1992/ 52). Minden dongát épségben emeltünk ki, így konzerválásuk után a hordók helyreállíthatók. A 4. számú kútból nagy mennyiségű kerámiatöredék került elő. A kutaktól délnyugatra lévő ró-

corner of the excavation area (Figure 8, Features 1 and 9). The storage pit contained Bronze Age sherds and bronze pins. The post holes also contained Bronze Age ceramics. The long sides of the post system were transected by a narrow Roman Period ditch with a "V"-shaped cross-section (Feature 12) running in a southwestern direction. An A. D. 2nd century, Roman scattered cremation grave came to light between the prehistoric storage pit and the narrow ditch (Figure 8, Feature 3). The human remains were buried in a wooden case with bronze fittings (Figure 9.) together with grave goods that included a clay lamp, a pot and bronze implements. The roundish grave had two indentations along its long sides and was oriented northeast-southwest, similarly to Feature 12. South of the grave, a 3 by 2.5 m, 1 m deep amorphous feature (Feature 2) with a east-



9. kép

mai hulladékgyödör (8.kép. 6. obj.) felét délről egy Árpád-kori kemence hamuzögödörével bolygatták meg. A középkori leletanyag között római tegulatöredékeket találtunk. Hasonló keveredést figyeltünk meg a 18. obj. esetében is ; Árpád-kori gödör alatt 2 helyen római kori beásást figyeltünk meg. Szabálytalan négyzet alakú / 3 x 2,8 m / gödre van a 17. objektumnak. Putri, vagy gödörház lehetett, déli előterében hatalmas cölöppel. Pusztulási rétegének tetején Hadrianus-érmét /*sestertiust*/ találtunk, előlapján a császár felesége, Sabina képmásával (10.kép.) (D.R. SEAR, Roman Coins and their Values, London 1970, 141; 1093 A; R.I.C. 1020; BMC 1882) az objektum aljáról ép főzőedény került elő.



10. kép

A 15. és 16. obj.-okkal együtt ez is az Kr.u. 2.század első felében pusztulhatott el, ezt tanúsítják a belőlük előkerült dél-galliai terra sigillata töredékek.

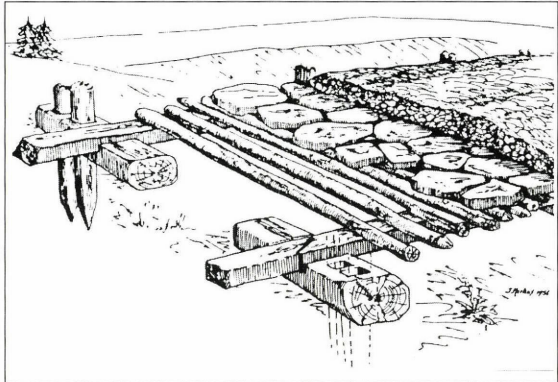
west orientation was opened. Similarly to Feature 1, it lay below a wall removed during the Middle Ages. There was a post hole in the middle of this feature and four others outside its four corners. The artifactual assemblage of this feature included Roman Period (both industrial and domestic) ceramics dated to the end of the 1st and the beginning of the 2nd century accompanied by glass beads, bone artifacts decorated by chiseling and bronze objects. Two Roman Period wells (Features 4 and 5) were uncovered to the north and northwest of Feature 2. Each of these were lined with wooden barrels at the bottom in order to protect the well's wall. These barrels were made from 23 and 12, well preserved planks respectively. They were held together by wooden hoops (A. T. HODGE Roman Aqueductus and Water Supply /1992/ 52). Each of the staves were lifted up in one piece so that the barrels could be reconstructed following preservation. Quantities of ceramic sherds were recovered from well 4. Half of the refuse pit located south of these wells (Feature 6 in Figure 8) was disturbed by the ash-pit of an Árpád Period oven. Roman Period brick fragments were found among the medieval material. A similar mixing was observed in the case of Feature 18 as well. Roman features were observed below Árpád Period pits in two cases. Feature 17 is a pit with an

2.ütem: Melyben középkori falkiszédesé-
ken és 2 középkori tűz-
hely maradványon
kívül /a 18. és 22. obj.
mellett/, néhány római
hulladékgyödröt tártunk
fel /14., 20., 21. obj-
ok/.

3.ütem: Az ásatási te-
rület délnyugati sarká-
ban, egy újkori pince
/7. obj./ alapjaitól
északra, római korú
beásásokat /8. obj./ és egy keskeny,
"V" keresztmetszetű vizesárkot ta-
láltunk /22. obj./ .

Ennek két oldalán északi irányban
haladva, először keskeny, piskóta
alakú, halvány /szürke/ foltok,
majd hatalmas cölöpök nyomai je-
lentek meg a sárga altalajban /24.
obj./ . Utóbbiakból alig került elő le-
let. A 23. és 33. számmal jelzett be-
ásásokban igen sok szenült vagy ép
állatcsontot és Kr.u. 2.sz.-i kerámiát
találtunk. A 23. legfelső rétegeből is-
mét Hadrianus-érem került elő.

4.ütem: A terület északkeleti ne-
gyedében, sűrű, szabályos szerke-
zetű "talpfa"-rendszer mély nyo-
mait (25. obj., 12.kép.) (WHITE,
Greek and Roman Technology Lon-
don,1984; J. MERTENS, in
Industrie no. 10, 1955 p.39. alapján)
bontottuk ki, melyek egykor lecö-
vekelte rönkjei valamilyen komo-
lyabb felépítményt, utat (11.kép)



11. kép

irregular square shape measuring 3 by
2.8 m. It may have been a semi-sub-
terranean dwelling or pit house with
an enormous post in the front section.
A. Hadrian coin (*sestertius*) was found
on the top of its destruction layer with
the portrait of the emperor's wife,
Sabina on its front facet /Figure 10/
(D.R. SEAR Roman Coins and their
Values, London 1970, 141; 1093 A; C.
65; R.I.C. 1020; BMC 1882) An intact
cooking pot was found at the bottom
of this feature which may have been
destroyed together with Features 15
and 16 in the first half of the A. D. 2nd
century as is shown by sherds of
southern Gaulish Samian ware found
at the bottom.

Stage 2: In addition to medieval wall
removals and the remains of two
medieval fireplaces (in the proximity
of Features 18 and 22), a number of
Roman Period refuse pits (Features
14, 20 and 21) were excavated.



12. kép

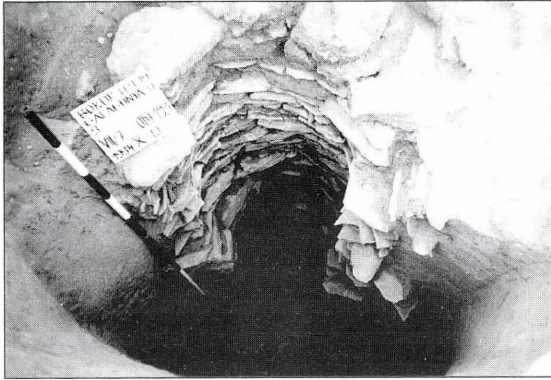
vagy épületet hordoztak. A konstrukció nyomvonalát délkeleten, 4 m mély, kövezett későrómai kút /26. obj./ vágja át (13. kép=193.obj., 1d. még 8. kép: jobbra, fent). Ennek palás kövekből kirakott aknája kiváló állapotban maradt meg, betöltéséből pedig ép vízeskorsó és nagyon sok kerámia-töredék került elő. Tőle keletre további két kútaknát tártunk fel /28. obj./, egyikükben újabb fahordó maradványaival. Ezekről északra téglalap alakú, egykor szintén cölöppökkel körülvett római beásást

Stage 3: Roman Period excavations (Feature 8) and a narrow water ditch with a "V"-shaped cross-section (Feature 22) were found in the southwestern corner of the excavation area north of the foundations of a modern cellar (Feature 7).

Moving toward the north along the two sides of the ditch, first narrow light grey spots with indentations then large post holes occurred in the yellow subsoil (Feature 24). These latter hardly contained any finds. Features 23 and 33, on the other hand, contained a number of carbonized and well preserved animal bones as well as ceramics from the A. D. 2nd century.

The uppermost layer of Feature 23 contained a Hadrian coin as well.

Stage 4: In the northeastern quarter of the excavated area the deep traces of a dense wooden tie system (Feature 25, Figure 12, WHITE Greek and Roman Technology London, 1984; J. MERTENS in Industrie no. 10, 1955 p.39. after) were brought to light. The timbers fastened by posts must have belonged to a rather serious structure at the time of their construction which supported either a road (Figure 11) or a building. The traces of this construction were transected by a 4 m deep,



13. kép

bontottunk ki. A 30. és 32. objektumoktól /Árpád-kori beásásoktól/ keletre, a sárga altalajban, barnásfekete, agyagos iszap jelezte, hogy megtaláltuk a Máriy Erzsébet által korábban már feltárt nagy csatornát vagy annak egy mellékágát /29. obj./, melynek 16 m szélesre kiserkeszthető, legmélyebb pontján 1,5 m-es árka erős ívben fut a Bokor utca /esetleg a Bécsi út/ alá. Az iszap tetején Kr.u. 4.sz.-i bronzérmét találtunk, az újkori pincétől /31. obj./ délre, a korábban említett kis árok /22. obj./ nyomvonalától nyugatra, melyet itt, a már be-töltött nagy csatornába ástak bele.

5.ütem: Az ásátás kezdetén még la-kott házrész elbontása után folytat-hattuk a 12. objektum / keskeny ró-mai korú árok, és az őskori cölöp-rendszer feltáratlan részeinek viz-sgálatát / 9. obj. /. További két kerek / 10. és 11. obj./, valamint egy, sza-bálytalan téglalap alakú verem sza-

stone-lined Late Roman Period well (Feature 26) towards the southeast (Figure 13: Feature 193, see also Figure 8 upper right section). The slate-lined shaft of the well was extremely well preserved. Its fill contained an intact water jug and quantities of ceramic fragments. Two additional wells (Feature 28)

were excavated east of this feature. One was lined with a wooden barrel. Another Roman Period oblong feature, surrounded by post holes, was excavated north of these wells. East of Features 30 and 32 (Árpád Period pits) brownish silt with a high clay content in the light yellow subsoil indicated that the channel excavated previously by Erzsébet Máriy or at least a side branch of it had come to light there (Feature 29). The ditch of this channel could be delineated showing it was 16 m wide with a depth of 1.5 m. It runs in a characteristic arch below the present surfaces of Bokor or perhaps even Bécsi Street. A bronze coin datable to the A. D. 4th century on top of the silt south of the modern cellar (Feature 31) and west of the traces of the aforementioned small ditch (Feature 22) was dug into the channel after it had filled up.

Stage 5: Studies of another narrow Roman Period ditch (Feature 12) and

kítja meg a keskeny árkot, betöltésükben az árokénál későbbi leletanyaggal. A terület hagyományosan mezőgazdasági rendeltetésére nyolc, kövezett újkori kút utal.

of the unexcavated prehistoric post system (Feature 9) could be continued when the modern building standing in the excavation area was finally demolished. The narrow pit was intersected by two additional round features (10 and 11) and an amorphous oblong-shaped storage pit. Artifacts recovered from their fill are later than the finds that came to light from the ditch. The traditionally agricultural function of this area is indicated by the evidence of eight modern stone wells.

Tibor Hable